

10. a) U každé věty vedlejší rozhodni, zda vyjadřuje účel, podmínku, příčinu/důvod nebo přípustku. Jakou duševní nemoc ukrývá tajemka?

Nevinný žert?

1. Protože pubertální spolužáci neustále žertovali o její postavě, rozhodla se omezit množství jídla a zhubnout. 2. Ačkoli jí vždy vše chutnalo, začala se nejprve vyhýbat vydatným jídlům. 3. Aby dosáhla vysněné postavy co nejdřív, téměř přestala jíst. 4. Jelikož kila šla dolů bez větších problémů, našla v hladovění podivné uspokojení. 5. I když už byla téměř podvyživená, stále si připadala jako váleček. 6. Kdyby si rodina a okolí všimli varovných signálů, možná by nebezpečnou poruchu odhalili včas. 7. Třebaže se ji podařilo zachránit, připravila ji psychická nemoc o možnost mít děti. 8. Preventivně dochází k psychologovi, aby se situace v budoucnu neopakovala.

	účel	podmínka	příčina / důvod	přípustka
1.	N	B	A	P
2.	E	A	R	N
3.	O	CH	D	O
4.	T	Ý	R	S
5.	M	T	Ě	E
6.	R	X	A	Á
7.	E	N	T	I
8.	E	Í	V	A

- b) Tajenku můžeš využít jako téma k úvaze nebo referátu.
c) Najdi v tabulce slovo související se zdravotními potížemi.

11. a) V každém souvětí najdi větu příslovečnou a urči její druh.

Než se pustím do práce, důkladně si rozmyslím, jak budu postupovat (P, V, Z). Nejprve si přečtu pozorně zadání, abych se nedopustil zbytečné chyby, která by mohla zapříčinit neúspěch (M, L, Á). Pak si připravím všechny pomůcky, jež podle návodu budu při práci potřebovat, jelikož rád postupuji systematicky (D, Č, O). Kdybych některý z dílčích kroků vynechal, mohlo by se stát, že výrobek nebude fungovat správně (Á, K, E). Jakmile dokončím poslední bod, uklidím všechny věci zpět na místo, kam patří (Č, R, I). Znam mnoho lidí, kteří po sobě takto automaticky neuklízí, ačkoli by to mělo být naprosto samozřejmé (N, S, K). Nakonec si ověřím, zda můj výrobek vypadá a funguje tak, jak by měl (O, U, E).

- b) Ze závorky za každým souvětím si opiš to písmeno, které odpovídá pořadí věty příslovečné. Vyjde ti přesmyčka, ze které zjistíš příjmení jednoho českého prozaika, jenž je spjat s Rychnovem nad Kněžnou a je autorem humoristického románu o partě chlapců. Dokážeš doplnit i jeho křestní jméno a název tohoto díla?
c) Urči druh ostatních vět vedlejších.
d) Zapiš schéma posledního souvětí.

12. Urči druh vedlejší věty a nahraď ji jinou větou vedlejší, jejíž druh je uveden v závorce. V nutných případech můžeš změnit pořadí vět či je částečně přeformulovat.

Neříkej nic, čeho bys litoval (účelová). Společně jsme si všimli muže, jak se podezřele rozhlíží a odhazuje tašku do křoví (přívlastková). Připadalo mi zábavné pozorovat zvířata, která mezi sebou bojovala o kus masa (doplňková). Rád vzpomínám na dědečka, jak s námi o prázdninách dováděl (příčinná). S nadšením jsme sledovali, jak se naši hokejisté ujímají vedení v rozhodujícím zápase (doplňková). Můžeš se vrátit, odkud jsi přišel (způsobová). Oblékla si ty šaty, které jí všechna děvčata záviděla (účelová). Rozhodli se vykácet ten les, ve kterém se přemnožil kůrvec (příčinná). Se zatajeným dechem sledoval katalánské artistry, jak vytvářejí tradiční lidskou pyramidu (předmětná).

VÝZNAMOVÉ POMĚRY MEZI VĚTAMI HLAVNÍMI

1. Přečti si souvětí z bodů a–f a spoj je s body 1–6 podle toho, jak pociťuješ, že spolu obsahy jednotlivých hlavních vět souvisejí.

- a) Zajímá se o díla starých mistrů, a dokonce navštěvuje muzea po celém světě.
b) Navštěvuje muzea po celém světě, neboť se zajímá o díla starých mistrů.
c) Jednak se zajímá o díla starých mistrů a jednak navštěvuje muzea po celém světě.
d) Zajímá se o díla starých mistrů, a proto navštěvuje muzea po celém světě.
e) Zajímá se o díla starých mistrů, ale muzea po celém světě raději nenavštěvuje.
f) Buď se zajímá o díla starých mistrů, nebo navštěvuje muzea po celém světě.
1. Obsahy obou vět jsou ve vzájemném rozporu.
2. Obsah druhé věty zesiluje, stupňuje obsah první věty.
3. Jedna věta vylučuje platnost druhé věty (platí-li jedna, neplatí druhá, nebo naopak).
4. Obsahy vět jsou významově rovnocenné, jsou na stejné úrovni.
5. Druhou větou je vysvětlován důvod pro to, co se tvrdí v první větě.
6. Obsah druhé věty vyplývá z významu obsahu věty první a jeví se jako jeho následek, důsledek.

V souvětí se může vyskytovat více hlavních vět. Tyto věty jsou mluvnický **samostatné, nezávislé** na jiné větě v souvětí (proto hovoříme o větách hlavních), ale svým obsahem spolu nějak souvisejí. Rozlišujeme tak mezi nimi různé **významové poměry**:

- a) **slučovací** – věty jsou k sobě volně přiřazeny, významově jsou na stejné úrovni
+
– a, i, ani, nebo, také, pak, ani – ani, jednak – jednak..., nebo jsou spojeny pouze čárkou
– např. *Evička si zpívala a Pavlík maloval obrázek. Pojedeme na výlet a pak do ZOO. Ani nepřišel, ani nezavola. Svítilo slunce, moře šumělo, lidé byli spokojeni.*
- b) **stupňovací** – obsah jedné věty stupňuje (a je tak závažnější než) obsah druhé věty
┌
– ba (i), dokonce (i), nadto, nejen – ale i, nejen – nýbrž i, nejenže – ale dokonce
– např. *Honzík slušně pozdravil, ba se i usmál. Nejenže posekal trávu, ale dokonce i přesadil keře. Silně pršelo, nadto vichřice polámala stromy v okolí.*
- c) **odporovací** – obsahy vět si významově odporují
x
– ale, avšak, však, nýbrž, jenže, naopak, přesto, zato však, sice – ale
– např. *Nepočítáme na prstech, ale zpaměti. Na dovolenou neodjela, naopak ležela v nemocnici. Babička buchtu neupekla, zato však přinesla dort.*
- d) **vylučovací** – platnost jedné věty se vylučuje s platností druhé věty
~
– nebo, anebo, či, jinak, buď – nebo, buď – anebo
– např. *Kup si včas jízdenku, nebo ten autobus nestihneš. Přestaň žalovat, jinak si s tebou nebudu hrát. Buď se omluvíš, nebo s tebou nebudu mluvit.*
- e) **příčinný (důvodový, vysvětlovací)** – obsah druhé věty v pořadí vyjadřuje příčinu (důvod, vysvětlení)
←
obsahu první věty
– neboť, vždyť, totiž, však také
– např. *Přijela za námi, neboť se jí stýskalo. Musím se hodně učit, vždyť mě čekají přijímací zkoušky. Pepík bude překvapený, koupili jsme mu totiž dárek. Zuzanka nedostane nic, však také zlobila.*
- f) **důsledkový** – obsah druhé věty v pořadí vyjadřuje důsledek, který vyplývá z obsahu první věty
→
– (a) tedy, (a) proto, (a) tudíž, a tak
– např. *Věrku bolí břicho, bude tedy mít dietu. Brzy bude vysvědčení, a proto se musím pilně učit. Konečně napadl sníh, a tudíž pojedeme na hory.*